

Staatsexamen HAVO
2022

tijdvak 1
donderdag 19 mei
11.00 – 12.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

**Voor dit examen zijn maximaal 29 punten te behalen;
het examen bestaat uit 29 meerkeuzevragen.**

Beantwoord alle vragen op het antwoordblad.

In 2020 voltooide een student haar juridische studie met een onderzoek naar de behandeling van minderjarigen met een allochtone achtergrond in het jeugdstrafrecht.

Voor de vragen 1 t/m 8 gebruik je tekst 1.

- 1p 1 In de regels 12 t/m 14 van tekst 1 komt het begrip politieke agenda aan bod. In welke fase van het proces van politieke besluitvorming worden onderwerpen op de politieke agenda geplaatst?

- A invoerfase
- B omzettingsfase
- C besluitvormingsfase
- D terugkoppelingsfase

- 1p 2 In de regels 35 t/m 55 van tekst 1 worden vertegenwoordigers genoemd van de drie machten van de trias politica. Welke twee machten vertegenwoordigen zij?

I	Wetgevende macht	Rechtsprekende macht
II	Wetgevende macht	Controlerende macht
III	Rechtsprekende macht	Uitvoerende macht
IV	Controlerende macht	Rechtsprekende macht
V	Uitvoerende macht	Wetgevende macht

- A I is juist
- B II is juist
- C III is juist
- D IV is juist
- E V is juist

In tekst 1 stelt de schrijver dat er ongelijkheden zijn in de strafrechtketen van het jeugdstrafrecht.

- 1p 3 Welke persoon in de strafrechtketen van het jeugdstrafrecht moet worden ingevuld bij de letter **Z** in regel 34 en regel 67?

- A de officier van justitie
- B de rechter
- C de reclasseringsambtenaar
- D de advocaat

Het jeugdstrafrecht verschilt van het volwassenenstrafrecht.

- 1p 4 Op welk van de volgende gebieden wijkt het jeugdstrafrecht af?
- A de opsporing en de vervolging
  - B de vervolging en de rechtszitting
  - C de opsporing en de rechtszitting
  - D de opsporing, de vervolging en de rechtszitting

In de regels 35 t/m 55 van tekst 1 doet de onderzoeker aanbevelingen voor de aanpak van etnisch profileren.

- 1p 5 Met welk grondbeginsel van de rechtsstaat is het etnisch profileren in strijd?
- A het opportuniteitsbeginsel
  - B het participatiebeginsel
  - C het ne bis in idem-beginsel
  - D het gelijkheidsbeginsel

De opsporingsbevoegdheden van de politie zijn de mogelijkheden die de politie heeft om dwang in te zetten.

- 1p 6 Bij welke van de onderstaande dwangmiddelen heeft de politie altijd de toestemming van de rechter nodig?
- A bij de aanhouding
  - B bij de arrestatie
  - C bij de huiszoeking
  - D bij het staande houden
  - E bij de fouillering

Bij het vak maatschappijleer zijn er vier invalshoeken te onderscheiden. De schrijver adviseert in de regels 56 t/m 61 van tekst 1 om “meer erkenning te verwezenlijken voor de taalproblemen bij allochtone minderjarigen en de gevolgen daarvan in het jeugdstrafrecht.”

- 1p 7 Vanuit welke invalshoeken benadert de schrijver het maatschappelijke probleem in de strafrechtketen?
- A de politiek-juridische en de sociaal-economische invalshoek
  - B de sociaal-culturele en de vergelijkende invalshoek
  - C de sociaal-economische en de sociaal-culturele invalshoek
  - D de politiek-juridische en de sociaal-culturele invalshoek

- I De onderzoekster in tekst 1 vindt dat de politieke partijen meer aandacht moeten schenken aan de oververtegenwoordiging van minderjarigen met een migratie-achtergrond in het jeugdstrafrecht.
- II De onderzoekster in tekst 1 komt tot de conclusie dat de politie meer aandacht moet hebben voor sociaal-culturele factoren bij de handhaving en de opsporing.

1p 8 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist en II is onjuist.
- B II is juist en I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

In 2021 zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden. **Na** deze verkiezingen peilde Maurice de Hond hoe de bevolking gestemd zou hebben.

Voor de vragen 9 t/m 12 gebruik je tekst 2.

- I Omdat veel kiezers volgens de peiling van De Hond liever op een andere partij wilden stemmen, is de representatie kleiner geworden.
- II De regels 15 t/m 23 van tekst 2 houden in, dat het kabinet geen ingrijpende nieuwe wetsvoorstellen mag doen of nieuw beleid mag ontwikkelen.

1p 9 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist en II is onjuist.
- B II is juist en I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

In de tekst 2 komen verschillende politieke partijen aan bod.

1p 10 Welk antwoord is juist?

- A In de regels 2 t/m 14 wordt een liberale partij genoemd.
- B In de regels 15 t/m 23 wordt een christendemocratische partij genoemd.
- C In de regels 38 t/m 55 wordt een confessionele partij genoemd.
- D In de regels 56 t/m 72 worden socialistische partijen genoemd.

1p 11 Als een partij bij de Tweede Kamerverkiezingen de absolute meerderheid haalt, dan:

- A duurt de kabinetsformatie extra lang.
- B is de benoeming van een informateur overbodig.
- C is een kabinetsformatie onmogelijk.
- D wordt Nederland een dictatuur.

De kabinetsformatie verloopt volgens een vaste volgorde van handelingen. Hieronder staan de verschillende stappen:

- I De koning benoemt het nieuwe kabinet.
- II De informateur helpt bij het maken van een regeerakkoord.
- III De verkiezingen voor de Tweede Kamer.
- IV De formateur stelt het kabinet samen.

1p 12 Welke volgorde van stappen is juist?

- A III – II – IV – I
- B III – I – II – IV
- C II – IV – I – III
- D II – IV – III – I

Voor vraag 13 gebruik je de figuren 1 en 2.

De figuren 1 en 2 laten twee demografische piramides van Nederland zien. De eerste geeft de bevolkingsopbouw naar leeftijd in 2020, de tweede piramide geeft de bevolkingsopbouw in het jaar 2070. Bij het betaalbaar houden van het stelsel van sociale zekerheid speelt de demografische opbouw van de bevolking een grote rol.

- I Omdat de volksverzekeringen worden betaald via premieheffing kan de AOW-leeftijd in 2070 lager zijn dan in 2020; er zijn dan meer jongeren.
- II In 2070 is de bevolking meer vergrijsd dan in 2020; daardoor wordt de volksverzekering onbetaalbaar.

1p 13 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist en II is onjuist.
- B II is juist en I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

We onderscheiden vier belangrijke functies van de verzorgingsstaat: verheffen, verzorgen, verbinden en verzekeren.

1p 14 Tot welke functies behoort het dat bibliotheken gratis zijn voor jongeren tot 18 jaar?

- A verzorgen en verheffen
- B verheffen en verbinden
- C verzekeren en verbinden
- D verheffen en verzekeren

We onderscheiden vier belangrijke functies van de verzorgingsstaat: verheffen, verzorgen, verbinden en verzekeren.

1p 15 Tot welke functies behoort het gratis verstrekken van pre-testen als er een besmettelijke infectieziekte heerst?

- A verzorgen en verheffen
- B verbinden en verheffen
- C verzekeren en verbinden
- D verzekeren en verzorgen

Voor de opkomst van de verzorgingsstaat was Nederland een nachtwakersstaat.

- 1p 16 Een nachtwakersstaat is een staat waarin:
- A het principe van de *free riders* voorop staat.
  - B de overheid zich actief inzet voor het welzijn en de welvaart van de burgers.
  - C de overheid verantwoordelijk is voor alle collectieve goederen.
  - D het liberale principe geldt van de individuele verantwoordelijkheid.

Liberalen, christendemocraten en sociaaldemocraten denken heel verschillend over de vraag wat het belangrijkste doel van de verzorgingsstaat is. Hierin zijn waarden te herkennen die bij deze ideologieën passen.

- 1p 17 Welke van de onderstaande waarden passen het beste bij de betreffende ideologie?

	Ideologie	Waarde
I	Liberalen	Betaalbaarheid
II	Christen-democraten	Sociale gelijkheid
III	Sociaal-democraten	Concurrentie

- A I is juist, II en III zijn onjuist.
- B II is juist, I en III zijn onjuist.
- C III is juist, I en II zijn onjuist.
- D I en II zijn juist en III is onjuist.
- E I en III zijn juist en II is onjuist.
- F II en III zijn juist en I is onjuist.

Aan het begin van de vorige eeuw ontstonden de eerste sociale wetten.

- 1p 18 Welke bewering is of welke beweringen zijn juist?
- I De christendemocraten wilden de rol van de overheid in de sociale zekerheid verkleinen.
  - II De sociaaldemocraten wilden de rol van de kerken in de sociale zekerheid vergroten.
  - III De liberalen wilden via de sociale zekerheid de veiligheid in de samenleving vergroten.
- A I is juist, II en III zijn onjuist.
  - B II is juist, I en III zijn onjuist.
  - C III is juist, I en II zijn onjuist.
  - D I en II zijn juist en III is onjuist.
  - E I en III zijn juist en II is onjuist.
  - F II en III zijn juist en I is onjuist.

- 1p **19** Welke politieke stroming streeft meer dan de andere politieke stromingen naar het verbeteren van de rechtspositie van de arbeiders?
- A** de confessionele stroming
  - B** de liberale stroming
  - C** de christendemocratische stroming
  - D** de sociaaldemocratische stroming

De overheid in een verzorgingsstaat treft maatregelen om het welzijn en de welvaart van de inwoners van die staat te bevorderen.

- I Als de regering meer geld uittrekt om de jeugdzorg beter bereikbaar te maken, streeft zij naar vergroting van de welvaart.
- II Als de Tweede Kamer een initiatiefvoorstel doet om het minimumloon te verhogen, streeft zij naar vergroting van het welzijn.
- III Als de regering de belastingen verlaagt, streeft zij naar vergroting van de welvaart.

- 1p **20** Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?
- A** I is juist, II en III zijn onjuist.
  - B** II is juist, I en III zijn onjuist.
  - C** III is juist, I en II zijn onjuist.
  - D** I en II zijn juist en III is onjuist.
  - E** I en III zijn juist en II is onjuist.
  - F** II en III zijn juist en I is onjuist.

De aanleiding voor de val van het kabinet Rutte 3 was het rapport van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. Op 2 juli 2020 stelde de Tweede Kamer de tijdelijke Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) in die onderzoek zou gaan doen naar de problemen bij de aanpak van vermeende fraude bij het uitkeren van toeslagen voor kinderopvang. Met deze mini-enquête wilde de Kamer nagaan in hoeverre bewindspersonen betrokken waren bij de gekozen aanpak van de afdeling Toeslagen van de Belastingdienst.

De parlementaire ondervragingscommissie maakt deel uit van 'de politiek'.

- 1p **21** Wat betekent het begrip politiek?
- A** De verdeling van de macht door het volk met behulp van representatie.
  - B** Het maken van keuzes waaraan allen in een staat zijn gebonden.
  - C** De vorming van inkomensbeleid en de toepassing op de Belastingdienst.
  - D** Het ontstaan van staatsinstellingen.

- I Het instellen van een parlementaire ondervragingscommissie valt onder de wetgevende taak van de Tweede Kamer.
- II Een motie is een verzoek van de Kamer aan een minister om iets te doen of te laten.

1p 22 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist en II is onjuist.
- B II is juist en I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

Naar aanleiding van de toeslagenaffaire trad het kabinet Rutte III af. Daarna verkreeg het kabinet een demissionaire status.

1p 23 Wanneer is het kabinet Rutte III demissionair geworden?

- A Op 22 december 2020, vanwege de schadeloosstelling door het kabinet Rutte III aan de gedupeerde ouders.
- B Op 15 januari 2021, nadat de koning het ontslag van het kabinet had geaccepteerd.
- C Op 19 januari 2021, toen het kabinet verantwoording aflegde aan de Tweede Kamer.
- D Op 17 maart 2021, want de Tweede Kamerverkiezingen betekenen het einde van een regeerperiode.

De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen in 2021 kende volgens enkele commentatoren twee liberale partijen die als winnaars tevoorschijn kwamen. Bij de vragen 24 t/m 26 gebruik je tekst 3.

Er zijn overeenkomsten en verschillen tussen D66 en de VVD. In tekst 3 komen deze overeenkomsten en verschillen naar voren.

1p 24 Welke omschrijving geeft het meest juist de overeenkomsten en de verschillen tussen de VVD en D66 op basis van tekst 3 weer?

- A Beide partijen zijn rechts en optimistisch, maar de VVD is geen voorstander van meer bemoeienis van de Europese Unie.
- B Beide partijen hebben een pragmatische inslag, maar D66 is minder sociaalliberaal dan de VVD.
- C De VVD en D66 waarderen de meritocratie, maar de VVD is voor een strikter asielbeleid.
- D De VVD en D66 hebben een vergelijkbaar politiek programma, maar de VVD is populairder in de grote steden.

1p 25 Welk citaat uit tekst 3 is een voorbeeld van het liberalisme?

- A “Desnoods de grenzen sluiten” in de regels 27 en 28.
- B “Niet minder Europa, maar zeker niet meer” in de regels 40 en 41.
- C “Geloof in de kracht van het kapitalisme” in de regels 49 en 50.
- D “De staat ... vrijer te maken” in de regels 54 t/m 58.

- I Het populisme wordt gerekend tot 'Nederland politiek driestromenland'.
II De VVD-kiezer is cultureel rechtser dan de D66-kiezer en de D66-kiezer is sociaal linkser dan de VVD-kiezer.

- 1p 26 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?
- A I is juist, II is onjuist.
  - B II is juist, I is onjuist.
  - C Beide stellingen zijn juist
  - D Beide stellingen zijn onjuist.

De socialemedia-app TikTok staat onder vuur vanwege de schending van de privacyregels. De Nederlandse Autoriteit Persoonsgegevens heeft het bedrijf een boete opgelegd. Voor de vragen 27 t/m 29 gebruik je tekst 4.

- De rechtsstaat kent een aantal beginselen, zoals bijvoorbeeld de trias politica.
- 1p 27 Welke ander beginsel van de rechtsstaat is te herkennen in de regels 20 t/m 26 van tekst 4?
- A recht op privacy
  - B legaliteitsbeginsel
  - C opportunitiebeginsel
  - D proportionaliteitsbeginsel
  - E gelijkwaardigheidsprincipe

Het blijkt lastig te zijn om het bedrijf dat TikTok produceert in Nederland te vervolgen.

- 1p 28 Wat is de reden dat het bedrijf niet in Nederland door de Autoriteit Persoonsgegevens kan worden vervolgd?
- A De regelgeving van de Europese Unie kent geen artikelen die deze schending van de privacy verbieden.
  - B Nederland maakt geen deel uit van de Europese Unie, dus kan TikTok niet beboet worden.
  - C De landen van de Europese Unie hebben ieder hun eigen privacyregels.
  - D De Autoriteit Persoonsgegevens heeft geen zeggenschap buiten Nederland.

Er zijn verschillende soorten grondrechten.

- 1p 29 Tot welke soort rechten behoort het recht op privacy?
- A sociale grondrechten
  - B moderne grondrechten
  - C klassieke grondrechten
  - D zelfbestemmingsrechten